

KONKURENTSIAMET

Justiitsministeerium
Heddi Lutterus
Mari-Liis Mikli

Meie: 23.08.2024 nr 12-1/2024-019-1

Kiri edastatud digitaalselt aadressil: info@just.ee

Selgitustaotlus riikliku järelevalvena läbiviidavas pankrotimenetluses riigi poolt valitud pankrotihalduri tasu, sh esialgse tasu osas

Lugupeetav koostööpartner

Austatud asekanterid

Pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja (*lisatud*) kohaselt puudutavad pankrotimenetlused nii konkreetseid menetluspooli kui ka ühiskonda tervikuna. Seetõttu ei tohi unustada pankrotimenetluse avaliku huvi aspekti, mis seisneb üldise ärimoraali parandamises, ausate majandussuhete loomisele innustamises, maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamises, ühiskonna kaitsmises maksejõuetute ühingute eest ning maksejõuetuse kiirel ja korrektsel viisil lahendamises.

Tulenevalt eeltoodud probleemidest langetas Vabariigi Valitsus 15.02.2018 kabineti nõupidamisel Justiitsministeeriumi esitatud memorandumil alusel otsuse töötada välja maksejõuetuse institutsiooni õiguslik raamistik. Eelnõuga tehti ettepanek luua eraldi **riiklik maksejõuetuse institutsioon** Konkurentsiameti juurde täiendava iseseisva ja sõltumatu struktuuriüksusena (haldusorganina) ehk Maksejõuetuse teenistusena (edaspidi ka teenistus). Taolised institutsioonid on olemas näiteks Soomes pankrotiombudsmani, Rootsis täitevameti ja Lätis maksejõuetusameti näol. Kõige enam võeti Eestis eeskujuna Soome pankrotiombudsmanist.

Maksejõuetuse teenistus teostaks eelnõu seletuskirja kohaselt pankrotivõlgniku tegevuse üle järelevalvet, kui on kahtlus, et võlgnik on maksejõuetuse tekitamisel käitunud õigusvastasel ja sellisel käitumisel on avalik mõju. Teenistuse eesmärgiks on pankrotimenetlustes suurema läbipaistvuse saavutamine, õigusvastaste raugemiste vähendamine ja seeläbi ärikeskkonna parandamine. Teenistuse tegevuse abil saaks õigusvastaselt maksejõuetuse tekitanud isikuid vastutusele võtta ning kahju hüvitiste, tagasivõitmiste jms kaudu pankrotivara suurendada.

Eelnõu seletuskirja sissejuhatuse kohaselt on Maksejõuetuse teenistuse loomisega seotud avalik-õiguslike aspekte, sh järelevalve teostamist hinnanud ja otsustava panuse andnud tol ajal Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse nõunik Helen Kranich.

Seletuskirjas on märgitud, et Maksejõuetuse teenistuse loomise, pädevuse ja tegevusega seonduv puudutab järgmisi sätteid: PankrS § 29 lg 3, § 30 lg 5, § 33 lg 21, § 58 lg 11, § 62 lg 2, § 68 lg 2, § 70, § 72, § 74 lg 1, § 150 lg 1 p 7, § 153 lg 11, § 158 lg 6, ptk 121 ehk §-d 192¹ – 192¹³, AdvS § 46 lg 3, KAS § 88 lg 5 p 6, MKS § 29 p 36, ATS § 23 lg 2 p 8, KS § 58 lõiked 1–4.

Maksejõuetuse teenistus kui eraldi haldusorgan teostab **riiklikku** järelevalvet võlgniku ja võlgniku lähikondsete tegevuse üle seoses võlgniku pankrotimenetlusega ning uurib võlgniku ja võlgniku lähikondsete võimalikku seadusvastast käitumist maksejõuetuse tekitamisel või makseraskuste suurendamisel, **viies läbi eriauditeid ja pankrotimenetluse avalikke uurimisi ning tehes pankrotihaldurile ettepanekuid pankrotimenetluse läbiviimisel** (PankrS § 192¹ lg 1) näiteks juhatuse liikmete vastu kahju hüvitise nõuete esitamiseks jms (*seletuskirja sõnastus*).

Seega varatu juriidilisest isikust pankrotivõlgniku üle riikliku järelevalve teostamiseks on kehtiva regulatsiooni kohaselt vajalik **välja kuulutada varatu äriühingu pankrot** ning kohtu poolt määratud **pankrotihalduri** kui avaliku ülesande täitja **olemasolu**, kes pankrotimenetluse läbi viib teenistuse ettepanekute alusel. Maksejõuetuse teenistus on kehtiva regulatsiooni kohaselt pankrotimenetluses muuhulgas võlausaldajate (toimkonna) rollis, sest võlausaldajad minetasid võlgniku ja menetluse vastu huvi ning riigil on teenistuse kaudu õigustatud huvi sekkuda.

Paraku on seadusandjal ja eelnõu koostajatel Maksejõuetuse teenistuse arvamuse kohaselt **jäänud eelnõu seletuskirjas käsitlemata:**

- 1) kes (eelduslikult Eesti Vabariik, aga milliste haldusorganite kaudu?),
- 2) millal,
- 3) millisel konkreetsetel õiguslikul alusel ning
- 4) millise konkreetse (haldusesisese) protseduuri kohaselt varatu juriidilisest isikust pankrotivõlgniku pankrotimenetluse läbiviimise eest kohtu poolt määratud ning võimalik, et teatud juhtudel teenistuse kui võlausaldajate rollis oleva riikliku järelevalveorgani otsustusel uu(t)ele valitud pankrotihalduri(te)le pankrotimenetluse läbiviimise eest tasu otsustab, kooskõlastab, kinnitab ja välja maksab.

Maksejõuetusõiguse reform hõlmas endas eelnõu seletuskirja **punkti 2.7 kohaselt ka halduri tasu süsteemis olulisi parendusi** ning puudutas selles teemas järgmiste sätete muutmist: PankrS § 23 lg-d 1–4, § 55 lg 3 p 52, §-d 65, 65¹, 66, 66¹, § 127 lg 1, § 172 lg 51, TsMS § 183 lg 2.

Maksejõuetuse teenistus juhib Teie tähelepanu asjaolule, et pankrotiseaduse peatükis 12¹, mis käsitleb teenistuse loomist, pädevust, õigusi ja kohustusi, sh mistahes rahastusküsimusi, mitte ühtegi eeltoodud loetelus märgitud sätet pankrotihalduri tasuga (*nagu näiteks, et teenistusel oleks õigus või kohustus haldurile tasu maksta*) seonduvalt **ei ole**. **Avalikus õiguses kehtib reegel, et kõik, mis pole (õigusaktis) õigusena kirjas, on (haldusorganile) keelatud.**

Seletuskirjas on ulatuslikud detailsed selgitused halduri tasu ja kulutuste määramise ja väljamaksmise osas (vt lk 89 jj). Seletuskirja kohaselt on pankrotihaldurile tasu määramisel **§ 65 lg 1 üldnormiks**, mis sätestab järgmised põhimõtted: **1) halduril on õigus saada oma ülesannete täitmise eest tasu; 2) tasu määrab kohus; 3) tasu väljamaksmine toimub üldjuhul menetluse lõppemisel**. Muudatuse kohaselt peab haldurile määratav tasu katma ka halduri üldkulud. Lisaks oli vaja sätestada üldine põhimõte, et haldurile tasu väljamaksmine **toimub ka siis pankrotimenetluse lõpus**, kui pankrotimenetlus ei lõpe lõpparuande kinnitamisega, vaid mõnel muul, PankrS § 157 p-des 2–6 sätestatud alusel. Lisaks PankrS § 65 lg 3 kohaselt määrab kohus halduri taotlusel **pärast pankrotitoimkonna arvamuse**

ärakuulamist haldurile esialgse tasu, mis tasaarvestatakse pankrotimenetluse lõppemisel haldurile määratud tasuga. Juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluses, mis kestab üle kuue kuu, peab kohus määrama haldurile **esialgse tasu selleks vahendite olemasolu korral.** Esialgse tasu suurus kokku ei tohi ületada poolt halduri tasu eelarvestatud suuruselt. Halduri taotluse lahendab kohus määрусega 30 päeva jooksul taotluse saamisest arvates.

Pankrotiseaduse paragrahvi 192⁷ sätestatakse teenistuse enda kulude kandmine ja nende hüvitamise võimalused. Seletuskirja kohaselt lõikes 1 reguleeritakse teenistusele kulude hüvitamine eriauditi ja pankrotimenetluse avaliku uurimise läbiviimise eest. Teenistuse kulutused hüvitatakse nagu pankrotimenetluse kulud. Kulutused hüvitatakse riigieelarvesse. Lõikes 2 reguleeritakse eriauditi läbiviimiseks tehtud kulutuste erisus. Kui maksejõuetuse teenistus viib läbi eriauditi teostamiseks järelevalvet võlgniku tegevuse üle ja selle kaudu õnnestub suurendada pankrotivara, tuleks tehtud kulutused hüvitada pankrotivara arvel.

Seega meie arvamuse kohaselt on regulatsiooni kehtestamisega tekkinud olukord, et Maksejõuetuse teenistus ostab järelevalveks vajalikud teenused, tooted, töö hankega eelnevalt ise sisse riiklikku järelevalvet tehes, esitab tehtud kulutuste kohta pankrotihaldurile avaliku uurimisena läbiviidavasse pankrotimenetlusse aruande (taotluse), et pankrotihaldur omakorda laseks need tehtud kulutused kohtul kinnitada ja omakorda pankrotivarast välja maksta, eeldusel, et pankrotivara varatu äriühingu riikliku järelevalvena läbiviidava pankrotimenetluse kaudu üldse tekib. Samas teeb teenistus monopoolses seisundis kõigi pankrotimenetluste kulude üle otstarbekuse kontrolli haldusjärelevalvena.

Õhus on ja õhku on jäänud paraku kõige olulisem küsimus – riikliku järelevalvena ehk avaliku uurimisena läbiviidava pankrotimenetluse avalike ülesannete tegeliku täitja ehk pankrotihalduri enda töötasu.

Juhul, kui avaliku uurimisena läbiviidavad pankrotimenetlused on oma olemuselt ette nähtud olema veelgi kiiremad, veelgi efektiivsemad, veelgi jõulisemad varatute äriühingute lähikondsete tegevuste või tegevusetuste ning maksejõuetuste põhjuste tuvastamiseks ning nn väljakandidud varade kiireks tagasi nõudmiseks, siis selle töö eest peab saama ka selle avaliku ülesande täitja ehk pankrotihaldur kiiresti tasu.

Eeltoodust lähtudes palume Teil teenistusele selgitada:

- 1) kes (eelduslikult Eesti Vabariik, aga milliste haldusorganite kaudu?),
- 2) millal,
- 3) millisel konkreetsel õiguslikul alusel ning
- 4) millise konkreetse (haldusesisese) protseduuri kohaselt varatu juriidilisest isikust pankrotivõlgniku pankrotimenetluse läbiviimise eest kohtu poolt määratud ning võimalik, et teatud juhtudel teenistuse kui võlausaldajate rollis oleva riikliku järelevalveorgani otsustusel uu(t)ele valitud pankrotihalduri(te)le pankrotimenetluse läbiviimise eest (esialgse) tasu otsustab, kooskõlastab, kinnitab ja välja maksab.

Oleme valmis nimetatud teemal kiireloomuliselt Teiega kohtuma, sest tegemist on väga olulise lahendamist vajava küsimusega.

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Maksejõuetuse teenistuse nimel
Signe Viimsalu
juhataja